

Kainuun Sote

Kainuulainen lapsi lastensuojelutarpeen selvityksessä vuosina 2013–2014

Pohjois-Suomen Lasten Kaste - Kainuun toiminnallinen osakokonaisuus

Kainuulainen lapsi lastensuojelutarpeen selvityksessä vuosina 2013 - 2014

Kainuun sote 2015

Projektipäällikkö/-suunnittelija Hanna Karvinen

B:4

Kainuun sote
Urho Kekkosen katu 2
87100 Kajaani
Puh. 08 615 541
Faksi 08 6155 4270
kirjaamo@kainuu.fi
<http://sote.kainuu.fi>
Kuvat: Karvinen Hanna

Sarja: B:4
ISBN: 978-952-6691-08-4
ISSN: 2323-8178 (painettu)
ISSN: 2323-8216 (verkkojulkaisu)

Kajaani 2015

Sisällysluettelo

Kainuulainen lapsi lastensuojelutarpeen selvityksessä vuosina 2013 - 2014	3
Sisällysluettelo	2
Johdanto	1
1. Huomioitavia yksityiskohtia viranomaiskirjauksien tulkinnoista	2
2. Selvityksen luotettavuus	3
3. Yleisimmät lastensuojelulliset huolet Kainuun sotessa vuonna 2013 – 2014	4
3.1. <i>Kymmenen yleisintä lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperustetta prosentiosuuksina kaikista ilmoitusperusteista vuonna 2013</i>	4
3.2. <i>Kymmenen yleisintä lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperustetta prosentiosuuksina kaikista ilmoitusperusteista vuonna 2014</i>	5
4 Hyrynsalmi	7
4.1. <i>Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet</i>	7
4.2. <i>Lapsen henkilökohtainen kuuleminen</i>	7
4.3. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä</i>	7
4.4. <i>Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn</i>	8
4.5. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot</i>	8
4.6. <i>Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?</i>	8
4.7. <i>Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?</i>	8
4.8. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto</i>	9
5 Kajaani	10
5.1. <i>Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet</i>	10
5.2. <i>Lapsen henkilökohtainen kuuleminen</i>	10
5.3. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä</i>	10
5.4. <i>Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn</i>	12
5.5. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot</i>	12
5.6. <i>Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?</i>	13
5.7. <i>Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?</i>	13
5.8. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto</i>	13
6 Kuhmo.....	14
6.1. <i>Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet</i>	14
6.2. <i>Lapsen henkilökohtainen kuuleminen</i>	14
6.3. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä</i>	14
6.4. <i>Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn</i>	15
6.5. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot</i>	15
6.6. <i>Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?</i>	16
6.7. <i>Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?</i>	16
6.8. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto</i>	16
7 Paltamo.....	17
7.1. <i>Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet</i>	17
7.2. <i>Lapsen henkilökohtainen kuuleminen</i>	17
7.3. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä</i>	17
7.4. <i>Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn</i>	18
7.5. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot</i>	18
7.6. <i>Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?</i>	18
7.7. <i>Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?</i>	19
7.8. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto</i>	19
8 Ristijärvi	20
8.1. <i>Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet</i>	20
8.2. <i>Lapsen henkilökohtainen kuuleminen</i>	20
8.3. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä</i>	20
8.4. <i>Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn</i>	20
8.5. <i>Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot</i>	20
8.6. <i>Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?</i>	21
8.7. <i>Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?</i>	21

8.8.	<i>Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto</i>	21
9	Sotkamo.....	22
9.1.	<i>Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet</i>	22
9.2.	<i>Lapsen henkilökohtainen kuuleminen</i>	22
9.3.	<i>Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä</i>	22
9.4.	<i>Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn</i>	23
9.5.	<i>Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetyt konsultaatiot</i>	24
9.6.	<i>Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?</i>	24
9.7.	<i>Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?</i>	25
9.8.	<i>Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto</i>	25
10	Suomussalmi	26
10.1.	<i>Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet</i>	26
10.2.	<i>Lapsen henkilökohtainen kuuleminen</i>	26
10.3.	<i>Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä</i>	26
10.4.	<i>Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn</i>	27
10.5.	<i>Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetyt konsultaatiot</i>	27
10.6.	<i>Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?</i>	27
10.7.	<i>Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?</i>	27
10.8.	<i>Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto</i>	28
11	Näkökulmana asiakkaan osallisuus.....	29
12	Pohdinta.....	33
	Lähdeluettelo	35
	Julkaisuluettelo	36

Johdanto

Tämä selvitys on osa Pohjois-Suomen Lasten Kaste –hankkeen Kainuun toiminnallisen osakokonaisuuden tavoitetta yhtenäistää lastensuojelutarpeen selvittämisen käytäntöjä Kainuussa. Tämän selvityksen tekoon ryhdyttiin, koska tiedossa oli tarve kehittää lastensuojelutarpeen selvittämisen käytäntöä yhteneväisemmäksi. Silloinen lastensuojelun esimies Terttu Huttu-Juntunen kuvaili lastensuojelun selvityskäytäntöjä sanalla ”kirjava”. Kirjavasta oli kuitenkin kehittämisen näkökulmasta hyvin vaikea ottaa kiinni, joten nykyisyyden selvittämistä varten projektipäällikkö/-suunnittelija Hanna Karvinen anoi ja sai tutkimusluvan Pro Consonan lastensuojelun asiakastietoihin Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymältä.

Tähän selvitykseen käytetyt lastensuojelutiedot on poimittu ProConsonan lastensuojeluilmoituslomakkeilta, tehdyistä ratkaisuista lastensuojelutarpeen selvittämiseksi ja lastensuojelutarpeen selvityksen yhteenvetolomakkeista, jotka on vastaanotettu, päätetty tai joiden valmistelu on aloitettu 1.1.2013 – 31.12.2014. Asiakastietojen lukemisesta on tehty ja luovutettu selvitys arkisto-päällikkö Hilikka Karivuolle.

Selvitys koostuu yleisestä koko Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (myöh. Kainuun sote) yhteenlasketuista lastensuojeluilmoitusten määristä ja ilmoitusperusteista, jonka jälkeen Kainuun soten kuntien tilanne on avattu tarkemmin kuntakohtaisesti.

Tässä selvityksessä käytettävä kieli on pääosin presens-muotoista, vaikka teksti käsittelee vuosia 2013 – 2014. Sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki on uudistunut alkuvuoden 2015 aikana, joten on huomioitava, että tämä selvitys tarkastelee luonnollisestikin vanhan lain mukaisesti tehtyjä lastensuojelutarpeen selvityksiä. Siten palvelutarpeen arvio on vielä tuntematon käsite, kuten myös asiakkuuden alkaminen on tapahtunut ratkaisusta lastensuojelutarpeen selvittämiseksi.

1. Huomioitavia yksityiskohtia viranomaiskirjauksien tulkinnoista

Lasten asiakaskertomuksia en ole avannut, koska tietojen poimiminen asiakaskertomuksista kahden vuoden ajalta on käytettävään työ- ja aikaresurssiin nähden liian mittava työ. Toisekseen selvityksessä tarkastelen lapsen asiakasrekisterimerkintöjen ja asiakkaan oikeuksien näkökulmasta loppuun asti vietyjä lastensuojelutarpeen selvityksiä. Tähän selvitykseen ryhdyttäessä oli tiedossa, että lastensuojelun sosiaalityöntekijä saattaa tehdä päätöksen lastensuojeluasiakkuuden jatkumisesta/päättymisestä selvityksen jälkeen ilman yhteenvedon kirjaamista. Lastensuojelulakihan puhuu vain selvityksen valmistumisesta ja velvoittaa sosiaalityöntekijää ilmoittamaan asiakkaalle asiakkuuden jatkumisesta tai päättymisestä.

Lapsen mielipiteen selvittäminen ilmoitetaan prosentteina kuntakohtaisesti kohdassa ”Lapsen henkilökohtainen tapaaminen”. Lapsen henkilökohtainen tapaaminen on laskettu tapahtuneeksi, mikäli se on erikseen mainittu yhteenvetolomakkeella, tai tekstistä on muutoin voinut päätellä lapsen henkilökohtaisen tapaamisen kuuluneen selvitystyöskentelyyn. Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä -otsikon alla oleva kohta ”lasta ei tavattu henkilökohtaisesti” ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että lastensuojelutarpeen selvitystä tekevä sosiaalityöntekijä ei olisi lainkaan nähnyt lasta esimerkiksi yhdessä perheensä kanssa kotikäynnillä, verkostopalaverissa tai toimistossa varatulla ajalla. Voi olla, että sosiaalityöntekijä on kuvannut tekstiin lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta, vaikka tekstistä ei löytyisi merkintää lapsen henkilökohtaisesta tapaamisesta. Lapsi voi myös olla vielä vauva, jolloin lapsen mielipiteen selvittäminen on jätetty tekemättä, tai lapsi on muusta sosiaalityöntekijän arvioimasta syystä jätetty kuulematta henkilökohtaisesti. Kyseisen kohdan alle kuuluvat myös ne selvitykset, joissa sosiaalityöntekijä ei ole tavannut lasta henkilökohtaisesti lainkaan.

Kotikäyntien yleisyyttä ei ole selvitetty, mutta ”kotikäyntiä ei tehty x kpl” on erikseen ilmoitettu lukuna Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä -otsikon alla, koska kuntakohtaisesti haluttiin tietää, kuinka rutiininomaisesti kotikäynnit toteutuvat kainuulaisessa lastensuojelutarpeen selvittämisessä.

Lastensuojelutarpeen selvitysten kesto on arvioitu kirjauksien perusteella. Yhteenvedo-lomakkeen ”aloitettu”- ja ”valmis”- näkyymiin merkityt päivämäärät eivät pääsääntöisesti korreloi selvitykseen käytetyn ajan kanssa. Varmuudella ei voi sanoa, korreloivatko ne lomakkeen täyttämiseen käytettyä aikaa.

Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytetyt menetelmät, selvityksen tueksi pyydetty konsultaatiot ja mitkä peruspalvelut ovat vastanneet tarpeeseen, mikäli asiakkuutta ei ole syntynyt, on listattu ranskalaisin viivoin luettavuuden helpottamiseksi.

2. Selvityksen luotettavuus

Tässä selvityksessä esille tulevat menetelmät ja luvut ovat suuntaa antavia, koska 1) lastensuojelutarpeen selvityksiä tekevän henkilöstön kirjaamiskäytännöt eivät ole yhteneväiset, joten tietojen poimiminen on ollut joissain kohdin haastavaa.

Kainuun sote	vuosi 2013	vuosi 2014
lastensuojeluilmoitus, pyyntö ls tarpeen arvioimiseksi kpl	1068	1066
ratkaisu ls tarpeen selvittämisestä kpl	241	273
ls tarpeen selvityksen yhteenvetoja kirjattu kpl	116	119

2) Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä –päätöksiä on pääsääntöisesti tehty kunnissa runsaammin kuin on dokumentoitu yhteenvetoja lastensuojelutarpeen selvittämisestä.

	2013 ratkaisu	2013 yhteenveto	2014 ratkaisu	2014 yhteenveto
Hyrynsalmi	8	5	10	12
Kajaani	85	47	78	40
Kuhmo	24	6	52	25
Paltamo	16	10	21	8
Ristijärvi	2	0	9	0
Sotkamo	99	45	58	29
Suomussalmi	1	3	9	5

2013 tehtyjen ratkaisujen ja yhteenvetojen erotus kunnittain: Suomussalmella kirjattuja yhteenvetoja on 2 kpl enemmän kuin tehtyjä ratkaisuja lastensuojelutarpeen selvittämiseksi (1 ratkaisua, 3 yhteenvetoa). Hyrynsalmi $8 - 5 = 3$ kpl, Kajaani $85 - 47 = 38$ kpl, Sotkamo $99 - 45 = 54$ kpl, Kuhmo $24 - 6 = 18$ kpl, Paltamo $16 - 10 = 6$ kpl, Ristijärvellä ei ole kirjattu lainkaan yhteenvetoja $2 - 0 = 2$ kpl
2014: Hyrynsalmella kirjattuja yhteenvetoja on 2 kpl enemmän kuin tehtyjä ratkaisuja lastensuojelutarpeen selvittämiseksi (10 ratkaisua, 12 yhteenvetoa). Muista kunnista tehtyjen ratkaisujen ja yhteenvetojen erotus on seuraavanlainen: Kajaani $78 - 40 = 38$ kpl, Kuhmo $52 - 25 = 27$ kpl, Paltamo $21 - 8 = 13$ kpl, Sotkamo $58 - 29 = 29$ kpl, Suomussalmi $9 - 5 = 4$ kpl, Ristijärvellä ei ole kirjattu lainkaan yhteenvetoja $9 - 0 = 9$ kpl.

3. Yleisimmät lastensuojelulliset huolet Kainuun sotessa vuonna 2013 – 2014

3.1. *Kymmenen yleisintä lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperustetta prosenttiosuuksina kaikista ilmoitusperusteista vuonna 2013*

2013 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 1068 kpl

1. vanhemman / vanhempien päihteiden käyttö 13 %
2. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 12 %
3. lapsen turvattomuus 8,8 %
4. perheväkivalta tai sen uhka 7,8 %
5. lapsen rikollisuus 7,4 %
6. lapsen psyykkinen vointi 4 %
7. vanhemman / vanhempien jaksaminen 3,4 %
8. vanhemman / vanhempien psyykkinen terveys 3 %
9. perheristiriidat 2,6 %
10. lapsen väkivaltainen käyttäytyminen, lapsen väkivaltakokemus, puutteet lapsen perushoidossa 2,4 %

Kainuun soten kuntien yhteenlasketussa kymmenessä yleisimmässä ilmoitusperusteessa on 17 eri ilmoitusperusteenimikettä. Ilmoitusperusteiden yhteislukumäärä 1887 kpl. 1 % = 18,87 kpl ilmoitusperustetta.

- Yleisin ilmoitusperuste on vanhemman / vanhempien päihteiden käyttö, ja ilmoitusperuste esiintyy Hyrynsalmella lukuun ottamatta tasaisesti kaikissa kunnissa. Se on yleisin ilmoitusperuste Ristijärvellä, Sotkamossa ja Suomussalmella, toiseksi yleisin Kajaanissa, Kuhmossa ja Paltamossa ja kymmenenneksi yleisin Hyrynsalmella.
- Toisena on lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily, mikä on yleisin ilmoitusperuste Hyrynsalmella ja Kajaanissa, toiseksi yleisin Sotkamossa ja Suomussalmella, neljänneksi yleisin Paltamossa ja kuudenneksi yleisin Kuhmossa. Lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily -ilmoitusperustetta ei ole yhtään kappaletta Ristijärvellä vuonna 2013.
- Kolmantena on lapsen turvattomuus, mikä on yleisin ilmoitusperuste Kuhmossa, kolmanneksi yleisin Suomussalmella, neljänneksi yleisin Sotkamossa, viidenneksi yleisin Kajaanissa ja seitsemänneksi yleisin Hyrynsalmella. Ilmoitusperuste ei yllä kymmenen joukkoon Paltamossa ja Ristijärvellä.
- Neljänneksi yleisin ilmoitusperuste on perheväkivalta tai sen uhka, mikä on yleisin ilmoitusperuste Paltamossa, kolmanneksi yleisin Sotkamossa, neljänneksi yleisin Kajaanissa, viidenneksi yleisin Kuhmossa, kuudenneksi yleisin Suomussalmella ja yhdeksänneksi yleisin Hyrynsalmella. Ilmoitusperustetta ei esiinny lainkaan Ristijärvellä vuonna 2013.
- Viidenneksi yleisin ilmoitusperuste on lapsen rikollisuus, mikä on kolmanneksi yleisin ilmoitusperuste Kajaanissa, neljänneksi yleisin Ristijärvellä ja Suomussalmella, viidenneksi yleisin Sotkamossa ja kuudenneksi yleisin Paltamossa. Ilmoitusperuste ei yllä kymmenen joukkoon Hyrynsalmella, Kuhmossa.
- Kuudenneksi yleisin ilmoitusperuste on lapsen psyykkinen vointi, mikä on kolmanneksi yleisin ilmoitusperuste Kuhmossa, viidenneksi yleisin Suomussalmella ja kahdeksanneksi yleisin Sotkamossa. Ilmoitusperuste ei yllä kymmenen joukkoon Hyrynsalmella, Kajaanissa, Paltamossa ja Ristijärvellä.
- Seitsemänneksi yleisin ilmoitusperuste on vanhemman / vanhempien jaksaminen, mikä on kolmanneksi yleisin ilmoitusperuste Hyrynsalmella, viidenneksi yleisin Ristijärvellä, kuudenneksi yleisin Kajaanissa, seitsemänneksi yleisin Paltamossa ja yhdeksänneksi yleisin Kuhmossa. Ilmoitusperuste ei yllä kymmenen joukkoon Sotkamossa ja Suomussalmella.
- Kahdeksanneksi yleisin ilmoitusperuste on vanhemman / vanhempien psyykkinen terveys, mikä on kolmanneksi yleisin ilmoitusperuste Paltamossa, seitsemänneksi yleisin Kuhmossa, kahdeksanneksi yleisin Suomussalmella ja yhdeksänneksi yleisin Kajaanissa. Ilmoitusperuste

ei yllä kymmenen joukkoon Hyrynsalmella ja Sotkamossa, Ristijärvellä ilmoitusperustetta ei esiinny lainkaan vuonna 2013.

- Yhdeksänneksi yleisin ilmoitusperuste on perheristiriidat, mikä on seitsemänneksi yleisin ilmoitusperuste Sotkamossa ja kymmenenneksi yleisin Suomussalmella. Ilmoitusperuste ei yllä kymmenen joukkoon Hyrynsalmella, Kajaanissa, Kuhmossa ja Paltamossa. Ilmoitusperustetta ei esiinny lainkaan Ristijärvellä vuonna 2013.
- Kymmenennellä sijalla on kolme ilmoitusperustetta:
  - a) lapsen väkivaltainen käyttäytyminen, mikä on toiseksi yleisin ilmoitusperuste Hyrynsalmella, seitsemänneksi yleisin ilmoitusperuste Kajaanissa ja jaetulla kahdeksannella sijalla Paltamossa. Ilmoitusperuste ei yllä kymmenen joukkoon Hyrynsalmella, Kuhmossa, Sotkamossa ja Suomussalmella. Ilmoitusperustetta ei esiinny lainkaan Ristijärvellä vuonna 2013.
  - b) lapsen väkivaltakokemus, mikä on seitsemänneksi yleisin ilmoitusperuste Suomussalmella, ja kahdeksanneksi yleisin Hyrynsalmella ja Kuhmossa. Ilmoitusperuste ei yllä kymmenen joukkoon Kajaanissa, Paltamossa ja Sotkamossa. Ilmoitusperustetta ei esiinny lainkaan Ristijärvellä vuonna 2013.
  - c) puutteet lapsen perushoidossa, mikä on kuudenneksi yleisin ilmoitusperuste Sotkamossa. Hyrynsalmella, Kajaanissa, Kuhmossa, Paltamossa ja Suomussalmella ilmoitusperuste ei yllä kymmenen joukkoon. Ilmoitusperustetta ei esiinny lainkaan Ristijärvellä vuonna 2013.

Kainuussa kymmenen eniten ilmoitusperusteita keränneen ilmoitusperustenimikkeiden joukko korreloi parhaiten Suomussalmella, jossa esiintyy 9/10 yleisimmästä Kainuun ilmoitusperusteesta kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukossa. Vastaavasti Kajaanissa, Kuhmossa ja Sotkamossa luku on 8/10, Hyrynsalmella 7/10, Paltamossa 6/10, Ristijärvellä 3/10. Ristijärven kärkikymmenikössä korostuu muusta Kainuusta poiketen rikollisuuteen ja kiusaamisen ongelmiin liittyvät ilmoitusperusteet.

3.2. Kymmenen yleisintä lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperustetta prosentiosuuksina kaikista ilmoitusperusteista vuonna 2014

2014 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 1066 kpl

1. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 14,3 %
2. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 8,9 %
3. lapsen turvattomuus 6,8 %
4. perheväkivalta tai sen uhka 6,3 %
5. lapsen rikollisuus 5,7 %
6. lapsen psyykinen vointi 4,3 %
7. vanhemman / vanhempien psyykinen terveys 3,3 %
8. vanhemman / vanhempien jaksaminen 3,0 %
9. lapsen väkivaltainen käyttäytyminen 2,7 %
10. vanhemman / vanhempien kasvatustapa 2,6 %

Kainuun soten kuntien yhteenlasketussa kymmenessä yleisimmässä ilmoitusperusteessa oli 29 ilmoitusperustenimikettä. Ilmoitusperusteiden yhteislukumäärä 1682 kpl. 1 % = 16,82 kpl ilmoitusperustetta.

- Kuntien yhteen lasketuissa ilmoitusperustemäärissä lastensuojeluilmoitusten yleisin ilmoitusperuste on vanhemman / vanhempien päihteiden käyttö. Kainuun soten kunnista se on yleisin ilmoitusperuste Hyrynsalmella, Kuhmossa, Paltamossa ja Sotkamossa. Kajaanissa ja Ristijärvellä se on toiseksi ja Suomussalmella kolmanneksi yleisin ilmoitusperuste.
- Toisella sijalla on lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily. Lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily on suurin ongelma Kajaanissa, ja kajaanin suuri ilmoitusperustelukumäärä nostaa tämän ilmoitusperusteen toiselle sijalle. Kuntakohtaisesti lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily on Kajaanissa yleisin ilmoitusperuste, Suomussalmella toiseksi yleisin, Paltamossa kolmanneksi yleisin,

Sotkamossa viidenneksi yleisin, Kuhmossa yhdeksänneksi yleisin ja Hyrynsalmella kymmenenneksi yleisin ilmoitusperuste. Ristijärvellä lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily ei yllä kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukkoon.

- Kolmanneksi yleisin ilmoitusperuste on lapsen turvattomuus. Lapsen turvattomuutta ilmenee kaikissa Kainuun soten kunnissa tasaisesti. Suomussalmella lapsen turvattomuus on yleisin ilmoitusperuste, Hyrynsalmella toiseksi yleisin, Sotkamossa ja Ristijärvellä se on kolmanneksi yleisin, Kuhmossa ja Paltamossa neljänneksi yleisin ja Kajaanissa viidenneksi yleisin lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperuste.
- Neljänneksi yleisin ilmoitusperuste on perheväkivalta tai sen uhka. Paltamossa perheväkivalta tai sen uhka on toiseksi yleisin ilmoitusperuste, Kajaanissa ja Hyrynsalmella kolmanneksi yleisin, Ristijärvellä viidenneksi yleisin, Sotkamossa seitsemänneksi yleisin, Suomussalmella jaetulla kymmenennellä sijalla. Kuhmossa perheväkivalta tai sen uhka ei yllä kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukkoon.
- Viidenneksi yleisin ilmoitusperuste on lapsen rikollisuus. Kuhmossa se on kolmanneksi yleisin ilmoitusperuste, Kajaanissa ja Sotkamossa neljänneksi yleisin, Suomussalmella viidenneksi yleisin ja Paltamossa seitsemänneksi yleisin ilmoitusperuste. Hyrynsalmella ja Ristijärvellä lapsen rikollisuus ei yllä kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukkoon.
- Kuudenneksi yleisin ilmoitusperuste on lapsen psyykinen vointi. Lapsen psyykinen vointi on toiseksi yleisin ilmoitusperuste Sotkamossa, viidenneksi yleisin Kuhmossa, kuudenneksi yleisin Kajaanissa ja Suomussalmella, seitsemänneksi yleisin Ristijärvellä ja kahdeksanneksi yleisin Hyrynsalmella. Lapsen psyykinen vointi ei yllä kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukkoon Paltamossa.
- Seitsemänneksi yleisin ilmoitusperuste vanhemman / vanhempien psyykinen terveys, mikä jakautuu kuntien välissä siten, että se on kuudenneksi yleisin ilmoitusperuste Kuhmossa, seitsemänneksi yleisin Suomussalmella ja kymmenenneksi yleisintä Kajaanissa ja Sotkamossa. Hyrynsalmella, Paltamossa ja Ristijärvellä vanhemman / vanhempien psyykinen terveys ei yllä kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukkoon.
- Kahdeksanneksi yleisin ilmoitusperuste on vanhemman / vanhempien jaksaminen, mikä on toiseksi yleisin ilmoitusperuste Kuhmossa ja yhdeksänneksi yleisin Suomussalmella. Hyrynsalmella, Kajaanissa Paltamossa, Ristijärvellä ja Sotkamossa vanhemman / vanhempien jaksaminen ei yllä kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukkoon.
- Yhdeksänneksi yleisin ilmoitusperuste on lapsen väkivaltainen käyttäytyminen, mikä on viidenneksi yleisin ilmoitusperuste Hyrynsalmella ja Paltamossa, seitsemänneksi yleisin Kajaanissa ja jaetulla kymmenennellä sijalla Suomussalmella. Kuhmossa, Ristijärvellä ja Sotkamossa lapsen väkivaltainen käyttäytyminen ei yllä kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukkoon.
- Kymmenenneksi yleisin ilmoitusperuste on vanhemman / vanhempien kasvatustapa, mikä on seitsemänneksi yleisin ilmoitusperuste Kuhmossa, yhdeksänneksi yleisin Sotkamossa ja jaetulla yhdeksännellä sijalla Paltamossa. Hyrynsalmella, Kajaanissa, Ristijärvellä ja Suomussalmella vanhemman / vanhempien kasvatustapa ei yllä kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukkoon.

Kainuussa kymmenen eniten ilmoitusperusteita keränneen ilmoitusperusteenimikkeiden joukko korreloi parhaiten Kajaanissa, Kuhmossa ja Sotkamossa, jossa esiintyy 8/10 yleisimmästä Kainuun ilmoitusperusteesta kymmenen yleisimmän ilmoitusperusteen joukossa. Vastaavasti Paltamossa ja Suomussalmella luku on 7/10, Hyrynsalmella 6/10 ja 4/10 Ristijärvellä. Ristijärven kärkikymmenikössä korostuu muusta Kainuusta poiketen rikollisuuteen ja perheen ristiriitojen ongelmiin liittyvät ilmoitusperusteet. Tarkemmat kuntakohtaiset ilmoitusperusteiden prosenttiosuudet kunnittain alapuolella.

4 Hyrynsalmi

2013 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 20 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 8 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 5 kpl

2014 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 47 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 10 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 12 kpl

4.1. Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet

vuosi 2013	vuosi 2014
<ol style="list-style-type: none"> 1. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 14 % 2. lapsen väkivaltainen käyttäytyminen 9,3 % 3. vanhemman/vanhempien jaksaminen 9,3 % 4. asumiseen liittyvät tekijät 7 % 5. muualla asuvan vanhemman aiheuttamat ongelmat 7 % 6. lapsen ikätasoinen kehitys 4,7 % 7. lapsen turvattomuus 4,7 % 8. lapsen väkivaltakokemus 4,7 % 9. perheväkivalta tai sen uhka 4,7 % 10. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 4,7 % (20 kpl ilmoitusperusteenimikettä, 43 kpl ilmoitusperustetta, 1 % = 0,43 kpl)	<ol style="list-style-type: none"> 1. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 14,6 % 2. lapsen turvattomuus 8,3 % 3. perheväkivalta tai sen uhka 8,3 % 4. koulunkäynti 6,3 % 5. lapsen väkivaltainen käyttäytyminen 6,3 % 6. lapsen ja vanhemman/vanhempien väliset ristiriidat 5,2 % 7. lapsen itsetuhoinen käyttäytyminen 5,2 % 8. lapsen psyykinen vointi 5,2 % 9. lapsen pahoinpitely epäily 4,2 % 10. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 4,2 % (25 ilmoitusperusteenimikettä, 96 ilmoitusperustetta, 1 % = 0,96 ilmoitusperustetta)

4.2. Lapsen henkilökohtainen kuuleminen

Molempina vuosina lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 50 % lastensuojelutarpeen selvityksistä. 50 % lasta ei ole tavattu henkilökohtaisesti. Lapsen henkilökohtainen tapaaminen tai tapaamatta jättäminen on kirjattu asianmukaisesti lastensuojelutarpeen selvityksen yhteenvetolomakkeille. Yhteenvetoihin kirjatut tapahtumat täsmäävät kirjattujen yhteenvetojen kanssa. Lapsen henkilökohtainen tapaaminen on kirjattu asianmukaisesti 100 % kirjatuissa lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvedoissa.

4.3. Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä

- lapsi tavattu henkilökohtaisesti
- lasta ei tavattu henkilökohtaisesti
- kotikäynti
- ei kotikäyntiä, lukumäärää ei varmuudella voi ilmoittaa
- vanhempien kuuleminen yhtä aikaa vanhempien omasta toiveesta
- vanhempien kuuleminen erikseen
- muun asianosaisen lapsen kuuleminen henkilökohtaisesti
- vanhemmat ja lapsi yhdessä kuultavina
- kaverisuhteiden kartoitus
- perheen ja lapsen arjen kartoitus
- perheen sosiaalisten suhteiden kartoitus

- uusperheen perhekoonpanon ja lasten asumiskuvioiden kartoitus
- vapaa-ajan ja harrastustoiveiden kartoitus
- harrastusten kartoitus
- vanhemman opastaminen laillisiin kasvat- ja kurinpitomenetelmiin
- ohjaus toimeentulotuen hakemiseen
- vanhemmuuden tukeminen ohjauksen keinoin
- viranomaisyhteistyöpalaveri
- verkostopalaveriin osallistuminen
- asuinolosuhteisiin tutustuminen
- vuokra-asunnon hakemisapu kiireellisesti
- asiakkuuden roikottaminen perhetilanteen seuraamisen vuoksi
- puhelinkeskustelu
- koko perhe läsnä lopetustapaamisella sosiaalitoimistossa
- perheen tapaaminen useampaan kertaan
- verkostokartta
- kodin siisteyden arviointi
- lasten tarvikkeiden / lelujen ikätasoinen arviointi
- keskustelu normaalista / sallitusta

4.4. Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn

- perhetyö
- psykologin tutkimukset lapselle
- viikoittainen keskusteluapu lapselle
- perheneuvola
- päihdetyöntekijä
- lapsen harrastuksen taloudellinen tukeminen
- päiväkotia
- antabus
- riippuvuuksien hoito
- kuntouttava työtoiminta

4.5. Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot

- perheneuvola
- koulu
- päihdetyöntekijä
- asuntotoimisto
- perhetyö

4.6. Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?

- ei tarvetta vuonna 2014
- perhetyö

4.7. Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?

2013

- kyllä: 0 kpl
- ei: 5 kpl

2014

- kyllä: 10 kpl

- ei: 2 kpl

4.8. Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto

2013

- lyhyin: 1 viikko
- pisin: 2,5 kuukautta
- ei yleisintä kestoä

2014

- lyhyin: noin 2 viikkoa
- pisin: 3,5 kuukautta, 2 kpl
- yleisin: noin 2 kuukautta

5 Kajaani

2013 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 510 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 85 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 47 kpl

2014 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 521 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 78 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 40 kpl

5.1. Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet

vuosi 2013	vuosi 2014
<ol style="list-style-type: none"> 1. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 13,4 % 2. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 11,5 % 3. lapsen rikollisuus 11,1 % 4. perheväkivalta tai sen uhka 7,6 % 5. lapsen turvattomuus 6,6 % 6. vanhemman/vanhempien jaksaminen 3,8 % 7. lapsen väkivaltainen käyttäytyminen 3,1 % 8. kotihälytys 3% 9. vanhemman / vanhempien psyykkinen terveys 2,6 % 10. koulunkäynti 2,3 % <p>(91 kpl ilmoitusperustenimikettä, 739 ilmoitusperustetta, 1 % = 7,39 kpl)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 13,1 % 2. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 12,3 % 3. perheväkivalta tai sen uhka 7,4 % 4. lapsen rikollisuus 6 % 5. lapsen turvattomuus 4,9 % 6. lapsen psyykkinen vointi 2,8 % 7. lapsen väkivaltainen käyttäytyminen 2,8 % 8. – 10. kutakin: lapsen huolto- ja tapaamisasia, perheristiriidat, puutteet lapsen perushoidossa, vanhemman/vanhempien psyykkinen terveys 2,4 % <p>(102 ilmoitusperustenimikettä, 739 ilmoitusperustetta, 1 % = 7,39 ilmoitusperustetta)</p>

5.2. Lapsen henkilökohtainen kuuleminen

2013 lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 10,3 % lastensuojelutarpeen selvityksissä. 2014 lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 55 % lastensuojelutarpeen selvityksissä. Lasta ei ole tavattu henkilökohtaisesti 10 % lastensuojelutarpeen selvityksistä vuonna 2014, vuoden 2013 tietoa ei ole yritetty selvittää. Huomioitava on, että Kajaanin prosenttiosuudet eivät voi olla luotettavia, eikä voi arvioida, ovatko ne myöskään suuntaa antavia, koska tehtyjä yhteenvetoja on likimain puolet vähemmän kuin tehtyjä ratkaisuja lastensuojelutarpeen selvittämisestä. Kajaanin yhteenvetolomakkeilta on ajoittain vaikea luotettavasti selvittää lapsen henkilökohtaista tapaamista kirjaamiskäytäntöjen vuoksi.

5.3. Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä

- lapsen henkilökohtainen tapaaminen
- ei lapsen henkilökohtaista tapaamista
- kotikäynti

- ei kotikäyntiä: puutteellisten merkintöjen vuoksi mahdoton arvioida, varmuudella 5 kpl
- perhetyöntekijän kanssa yhteinen kotikäynti
- vanhempi ja lapsi varatulla ajalla
- toisen vanhemman henkilökohtainen tapaaminen
- etävanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen ja ikätasoisien hoitotaitojen havainnointi ja arviointi valvottujen tapaamisten avulla
- vanhempia tavattu yhdessä ilman lasta
- perheenjäsenten tapaaminen useamman kerran eri arkiympäristöissä selvityksen aikana
- lapsen ja opettajan yhteistapaaminen
- lapsen tapaaminen yhdessä kuraattorin kanssa
- sos tt tavannut lapsen nuorisopsykiatrisella osastolla
- lapsen kanssa leikkiminen
- jutustelu lapsen kanssa
- lapsen tapaaminen eri ympäristöissä henkilökohtaisesti
- perheen tapaaminen
- Minun päiväni -lomake
- Mitä ajattelen itsestäni -lomake
- elämän sisällön ympyrä
- Lapsen haastattelu –lomake, alle 10-vuotiaalle
- Vanhemman haastattelu –lomake
- verkostokartta
- Elämän tärkeät asiat –kortit
- Nalle-kortit
- Vahvuus-kortit
- Maaailmani-kartta
- sosiaalityöntekijä vanhemman mukana A-klinikalla
- vanhemman ohjaaminen toimeentulotukeen
- vanhemman ohjaaminen velkaneuvojalle
- koko perheen tapaaminen verkostopalaverissa
- verkostopalaveri hoitavan tahon koolle kutsumana
- ostopalveluna tuotettavan avohuollon tukitoimen saatavuuden tiedustelu puhelimitse selvityksen aikana tuen tarpeen ilmettyä
- perheen muiden lasten henkilökohtainen tapaaminen
- koulupalaveriin osallistuminen
- verkostopalaverin järjestäminen koululla
- verkostopalaveri
- puhelinkeskustelu vanhemman kanssa
- kysytyt lapselta lapselle tärkeät ja läheiset ihmiset
- lapsen harrastusten ja vapaa-ajan vieton kartoitus
- lapsen kaverisuhteista kysyminen
- opettajan haastattelu
- äidin haastattelu
- isovanhemman henkilökohtainen tapaaminen
- selvityksen kannalta tarkoituksenmukainen työparius lapsen verkostossa jo olevan viranomaistahon kanssa
- lapsen itsenäistymisen suunnittelu kotikäynti
- audit-testi
- yhteispalaveri koulupsykologin kanssa
- vanhemman tapaaminen toimistolla
- päivähoidon suunnittelupalaveri yhdessä kelto, sos tt ja vanhemmat
- tutustuminen tukiasuntoon
- perhetyöntekijä tavannut perhettä
- hoitoneuvotteluun osallistuminen
- lapsen perushoidon arviointi
- kodin ilmeen arviointi
- ohjaus
- palveluista kertominen
- kotiutuspalaveri synnyttäneiden vuodeosastolla
- keskustelu molempien vanhempien kanssa erikseen
- alkoholin vaaroista kertominen nuorelle

- kotilojen kartoitus
- ilmoituksen huolellinen läpikäyminen keskustelemalla ilmoitustekstistä perheen kanssa

5.4. *Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitysohkentelyn*

- valvotut tapaamiset, joita selvitystä tekevä sosiaalityöntekijä valvomassa
- omaishoidon tuesta annetun lain mukaiset omaishoitajan vapaat 3 vrk/kk lapsen tukiperhetarpeen täyttämiseen
- tukihenkilö lapselle
- turvakoti
- lastensuojelun työntekijöiden tarjoama konkreettinen muuttoapu: kantoapu ja kuljetus
- kiireellinen sijoitus
- avohuollon sijoitus
- nuorisopsykiatrian hoitokontakti
- olemassa oleva nuorisopsykiatrian hoitokontakti
- fysioterapia lapselle
- perheneuvola
- koulupsykologi
- päivähoito
- miekkari
- avohuollon sijoitus
- tukiperhe
- ensikotijakso
- ensikotijakso Harjulaan
- perhetyö
- kiireellinen sijoitus
- taloudellinen tuki asumiseen
- tuki opiskeluun
- vauvaperhetyö
- MLL perhetyö
- tukihenkilö

5.5. *Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot*

- lapsen terveystietojen pyytäminen neuvolan terveydenhoitajalta
- opettajan näkemys koulukiusaamisesta
- pyydetty vanhemman aikuispsykiatrian omahoitajalta näkemys ko. lapsen vanhemman vanhemmuudesta
- puhelu kelton kanssa
- puhelu A-klinikalle
- Kajaanin poliisin tutkintatoimisto
- tutkintapyyntö poliisille
- Kiinteistö Oy Kajaanin Pietari
- Kainuun ulosottoviraston vouti
- päiväkotia
- lausuntopyyntö hoitavalle lääkärille
- yhteydenotto ilmoittajaan
- yhteydenotto lapsen esikouluun
- perheen toisen lapsen asioiden tiedustelu päiväkodista
- asiakirjojen toimituspyyntö perheneuvolaan
- maahanmuuttajapalvelu
- virka-apupyyntö poliisille
- opettaja

5.6. Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?

- vanhemmille pariterapia
- perhetyö
- perheneuvola
- ei peruspalvelut, vaan isovanhemmat, sukulaiset, perheen omat järjestelyt ja muutokset
- neuvola
- koulupsykologi
- riippuvuuksien hoito
- miekkari
- lasten psykiatria
- erityishuollon poliklinikka
- perheasianneuvottelukeskus
- koulukuraattori
- koulun terveydenhoitaja
- psykologi

5.7. Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?

2013

- kyllä: 29 kpl
- ei: 15 kpl
- ei käy ilmi: 3 kpl

2014

- kyllä: 26 kpl
- ei: 6 kpl
- ei käy ilmi: 8 kpl

5.8. Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto

2013

- lyhyin: 1 pv
- pisin: yli 3 kuukautta, 2 kpl
- yleisin: 2 viikkoa – 2 kuukautta

2014

- lyhyin: 1 tapaaminen
- pisin: 3 kk
- yleisin: selvitysaika ei käy ilmi lomakkeelta

6 Kuhmo

2013 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 106 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 24 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 6 kpl

2014 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 143 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 52 kpl
Lastensuojelutarpeen yhteenvetoja kirjattu 25 kpl

6.1. Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet

vuosi 2013	vuosi 2014
1. lapsen turvattomuus 16,3 %	1. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 21,9 %
2. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 13,1 %	2. vanhemman/vanhempien jaksaminen 10,05 %
3. lapsen psyykkinen vointi 10,6 %	3. lapsen rikollisuus 9,6 %
4. lapsen ikätasoinen kehitys 9,2 %	4. lapsen turvattomuus 7,8 %
5. perheväkivalta tai sen uhka 9,2 %	5. lapsen psyykkinen vointi 5,48 %
6. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 8,5 %	6. vanhemman/vanhempien psyykkinen terveys 5,48 %
7. vanhemman/vanhempien psyykkinen terveys 4,6 %	7. vanhemman/vanhempien kasvatustapa 4,57 %
8. lapsen väkivaltakokemus 3,9 %	8. lapsen ja vanhemman/vanhempien väliset ristiriidat 3,17 %
9. vanhemman/vanhempien jaksaminen 3,9 %	9. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 3,20 %
10. perheen kriisitilanne 3,2 %	10. tulen varmaton käsittely sisätiloissa 3,20 %
(29 kpl ilmoitusperusteenimikettä, 283 kpl ilmoitusperustetta, 1 % = 2,83 kpl)	(30 ilmoitusperusteenimikettä, 219 ilmoitusperustetta, 1 % = 2,19 ilmoitusperustetta)

6.2. Lapsen henkilökohtainen kuuleminen

Vuonna 2013 lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 16,7 % lastensuojelutarpeen selvittämisistä. Vuonna 2014 lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 24 % lastensuojelutarpeen selvityksistä. Lasta ei ole tavattu henkilökohtaisesti 28 % lastensuojelutarpeen selvityksistä vuonna 2014, vuoden 2013 lukua ei ole selvitetty. Kuhmon prosenttiosuudet eivät ole luotettavia, eikä voi arvioida, ovatko ne myöskään suuntaa antavia, sillä poikkeama yhteenvetojen lukumäärässä suhteessa tehtyihin ratkaisuihin lastensuojelutarpeen selvittämisestä on hyvin suuri molempina vuosina.

6.3. Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä

- lasta ei tavattu henkilökohtaisesti tai lainkaan
- lapsi tavattu henkilökohtaisesti
- ei kotikäyntiä, 12 kpl
- kotikäynti
- koko perhe varatulla ajalla sosiaalitoimistossa
- toinen vanhemmista ja lapsi varatulla ajalla sosiaalitoimistossa
- kotikäynti eroperheen molempien vanhempien koteihin
- molempien vanhempien tapaaminen toimistolla
- toisen vanhemman tapaaminen toimistolla

- vanhempien tapaaminen mielenterveystoimistossa
- Nalle-kortit
- lähete huumeeseula ja verikoe
- puhelinsoitto vanhemmalle
- lapsen todellisen asuinpaikan selvittäminen
- lapsen elatuksen ja sosiaalietuuksien ohjaaminen sille vanhemmalle, joka todellisuudessa vastaa lapsen elatuksesta ja kuluista
- uusioperheen perhe- ja biologisten sukulaissuhteiden selvittäminen
- lapsen ja etävanhemman tapaamisten selvittäminen
- lapsen harrastusten ja vapaa-ajan vieton selvittäminen
- koulunkäynnistä kyseleminen
- päivärytmin kartoitus
- arkirytmien kartoitus lapsen molempien vanhempien kodeissa
- kotiintuloajoista kysyminen
- kouluikäisen lapsen oman rahan saamisen käytännöstä keskustelu
- tuen ja avun tarpeen kartoitus
- perhetilanteen kartoitus
- kaverisuhteiden kartoitus
- lastensuojeluilmoitustekstin läpi käyminen asianosaisten kanssa
- lapsen päihteiden käytöstä kysyminen
- perheen epävirallisen (sukulaiset) tukiverkoston kartoitus
- lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tarkkailu kotikäynnillä
- lapsen ammattihaaveista kyseleminen
- pelaamisen kartoitus, peliajat viikonloppuna ja arkipäivinä
- kirjeen lähettäminen vanhemmille
- puhelu
- keskustelu
- leikkituokio
- toimistokäynti
- perhe- ja sosiaalisten suhteiden kartoitus
- kotiintuloaikojen kartoitus
- vanhempi toimistolla
- koulupalaveri
- verkostopalaveri lastenvalvojan kanssa
- toisen vanhemman kanssa asia käsitelty puhelimesta
- kotiolojen ja tilan katsastus
- harrastusten kysely
- laadittu aikataulut ja rytmit
- laadittu säännöt

6.4. Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn

- lähete laboratorioon huumeeseuloihin ja verikokeisiin
- päihdetyöntekijä
- uusi lapselle turvallinen tapaamissopimus lastenvalvojalla
- korvaushoito
- päivähoito

6.5. Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydyt konsultaatiot

- pyydetty lapsen potilasasiakirjat neuvolasta ja keskussairaala
- lausunto koulusta
- päivähoiton ohjaaja

6.6. *Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?*

- ei peruspalvelut, vaan kaveriporukan lasten vanhempien aktiivinen ja tiivis yhteistyö
- ei peruspalvelut, vaan sukulaisen aktivoituminen lapsen asioissa
  - lastenvalvoja
  - toiselle vanhemmalle mielenterveystoimisto
  - toiselle vanhemmalle lääkitys alkoholin käytön vähentämiseksi
  - päihdetyöntekijä
  - aikuisten mielenterveystyöntekijä
  - päivähoido

6.7. *Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?*

2013

- kyllä: 2 kpl
- ei: 4 kpl

2014

- kyllä: 5 kpl
- ei: 19 kpl
- poikkeama: 1 kpl

6.8. *Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto*

2013

- lyhyin: 2 viikkoa
- pisin: 2 kuukautta
- yleisin: yli 2 viikkoa, mutta alle 1 kuukausi

2014

- lyhyin: alle viikko/yksi tapaamiskerta
- pisin: 3 kk
- yleisin: alle viikko/yksi tapaamiskerta

7 Paltamo

2013 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 58 kpl.
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 16 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 10 kpl

2014 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 65 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 21 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 8 kpl

7.1. Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet

vuosi 2013	vuosi 2014
<ol style="list-style-type: none"> 1. perheväkivalta tai sen uhka 15,3 % 2. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 13,9 % 3. vanhemman/vanhempien psyykkinen terveys 12,5 % 4. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 8,3 % 5. koulunkäynti 4,2 % 6. lapsen rikollisuus 4,2 % 7. vanhemman/vanhempien jaksaminen 4,2 % 8. – 10. lapsen fyysinen vointi, viiltely, lapsen ja vanhemman väliset ristiriidat, lapsen väkivaltainen käyttäytyminen, perheen kriisitilanne 2,8 % <p>(29 kpl ilmoitusperustenimikettä, 72 kpl ilmoitusperustetta, 1 % = 0,72 kpl)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 19,1 % 2. perheväkivalta tai sen uhka 11,3 % 3. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 7 % 4. lapsen turvattomuus 5,2 % 5. lapsen väkivaltainen käyttäytyminen 5,2 % 6. lapsen väkivaltakokemus 5,2 % 7. lapsen rikollisuus 3,5 % 8. perheen kriisitilanne 3,5 % 9. – 10. koulunkäynti, lapsen fyysinen vointi, lapsen pahoinpitely epäily, vanhemman/vanhempien ja lapsen välinen vuorovaikutus, vanhemman/vanhempien kasvatustapa 2,6 % <p>(30 ilmoitusperustenimikettä, 115 ilmoitusperustetta, 1 % = 1,15 ilmoitusperustetta)</p>

7.2. Lapsen henkilökohtainen kuuleminen

Vuonna 2013 lapsen henkilökohtaisia tapaamisia ei voi tulkita kirjauksista. Vuonna 2014 lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 87,5 % lastensuojelutarpeen selvityksissä. Lasta ei ole tavattu henkilökohtaisesti 12,5 % lastensuojelutarpeen selvityksissä. Luvut täsmäävät kirjattujen lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetojen lukumäärään. Lapsen tapaaminen on kirjattu asianmukaisesti 100 % tehdyissä lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvedoissa.

7.3. Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä

- lapsi tavattu henkilökohtaisesti
- lasta ei tavattu henkilökohtaisesti
- kotikäynti
- ei kotikäyntiä, 1 kpl
- perhettä tavattu toimistossa
- toista vanhempaa tavattu toimistossa

- lapsen fyysiseen väkivaltaan puuttuminen vanhempien valistamisella lain sallimista lapsen kasvatusta- / kurituskeinoista
- puhelinkeskustelu vanhemman kanssa
- puhelinkeskustelu lapsen kanssa
- puhelinkeskustelut
- hoitoneuvotteluun osallistuminen
- verkostopalaveri hoitavan tahon koolle kutsumana
- tarkoituksenmukainen moniammatillinen työparityöskentely lasta kuultaessa
- lapsen molempien kotien päivärytmin kartoitus
- lapsen harrastusten ja vapaa-ajan vieton kartoitus
- perheen tapaaminen toimistolla
- huumeeseula
- verkostopalaveri
- kodin ikätasoisien ulkoasun arviointi: lelut / murrosikäisen jutut
- ohjaus ja neuvonta
- avoimuuden sijoitus
- neuvolaan mukaan meneminen
- tutustuminen sijaishuoltopaikkaan
- ensikoti
- vanhempi KAKS:lle hoitoon
- lapsen sukulais- / hoitajaverkoston kartoitus
- verkostokartta
- päivärytmin kartoitus

7.4. Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn

- olemassa oleva hoitosuhde nuorisopsykiatrialle
- lastenpsykiatrian ohjeistama arkirytmi
- LAKU-kuntoutus
- kriisijakso lastenpsykiatrian osastolla
- lapsen sijoitus sijaishuoltopaikkaan
- Polku-työpari päivähoito
- ensikoti
- vanhemman osastohoito

7.5. Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot

- miekkari
- rehtori
- LAKU-kuntoutuksen työntekijä
- poliisi
- lastenpsykiatrian poliklinikan sosiaalityöntekijä
- ei merkintöjä vuonna 2013

7.6. Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?

- perheneuvola
- nuorisopsykiatria
- toimintaterapia
- fysioterapia
- koulun järjestämät tukitoimet

7.7. Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?

2013

- kyllä: 5 kpl
- ei: 5 kpl

2014

- kyllä: 4 kpl
- ei: 4 kpl

7.8. Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto

2013

- lyhyin: 1 päivä
- pisin: 2,5 kuukautta
- yleisin: alle 1 kuukausi

2014

- lyhyin: 2 kk
- pisin: 5 kk
- yleisin: 2 kk
-

8 Ristijärvi

2013 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 13 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 2 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 0 kpl

2014 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 42 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 9 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 0 kpl

8.1. Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet

vuosi 2013	vuosi 2014
<ol style="list-style-type: none"> 1. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 40 % 2. äidin tekemät rikokset 15 % 3. vanhemman rikollisuus 15 % 4. lapsen rikollisuus 5 % 5. vanhemman/vanhempien jaksaminen 5 % 6. nettikiusaaminen 5 % 7. epäasiallinen, loukkaava käyttäytyminen 5 % 8. ilkivalta 5 % 9. – 10.– <p>(8 kpl ilmoitusperustenimikettä, 20 kpl ilmoitusperustetta, 1 % = 0,2 kpl) Lapsen henkilökohtainen tapaaminen</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. vanhemman rikollisuus 24,2 % 2. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 13,6 % 3. lapsen turvattomuus 9,1 % 4. perheen kriisitilanne 7,6 % 5. perheväkivalta tai sen uhka 7,6 % 6. lapsen ja vanhemman/vanhempien väliset ristiriidat 6,1 % 7. lapsen psyykkinen vointi 6,1 % 8. äidin tekemä rikos 6,1 % 9. äidin / huoltajan käyttäytyminen 6,1 % 10. perheristiriidat 4,5 % <p>(14 ilmoitusperustenimikettä, 66 ilmoitusperustetta, 1 % = 0,66 ilmoitusperustetta)</p>

8.2. Lapsen henkilökohtainen kuuleminen

Tietoja ei ole saatavilla lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetolomakkeilta.

8.3. Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä

- ei tietoja

8.4. Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn

- ei tietoja

8.5. Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydyt konsultaatiot

- ei tietoja

8.6. *Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?*

- ei tietoja

8.7. *Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?*

- kyllä: - kpl
- ei: - kpl

8.8. *Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto*

- lyhyin: -
- pisin: -
- yleisin: -

9 Sotkamo

2013 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 213 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 99 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 45 kpl

2014 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 135 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 58 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 29 kpl

9.1. Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet

vuosi 2013	vuosi 2014
1. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 13,5 %	1. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 15,4 %
2. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 12,4 %	2. lapsen psyykkinen vointi 7,3 %
3. perheväkivalta tai sen uhka 8,8 %	3. lapsen turvattomuus 7 %
4. lapsen turvattomuus 8,6 %	4. lapsen rikollisuus 5,9 %
5. lapsen rikollisuus 5,5 %	5. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 5,6 %
6. puutteet lapsen perushoidossa 4,3 %	6. puutteet lapsen perushoidossa 5,6 %
7. perheristiriidat 4,3 %	7. perheväkivalta tai sen uhka 5,2 %
8. lapsen psyykkinen vointi 3,8 %	8. lapsen fyysinen vointi 4,9 %
9. vanhemman/vanhempien ja lapsen välinen vuorovaikutus 3,8 %	9. vanhemman/vanhempien kasvatustapa 4,5 %
10. vanhempien kasvatustapa 3,1 % (37 kpl ilmoitusperusteenimikettä, 421 kpl ilmoitusperustetta, 1 % = 4,21 kpl)	10. vanhemman/vanhempien psyykkinen terveys 4,5 % (37 ilmoitusperusteenimikettä, 286 ilmoitusperustetta, 1 % = 2,86 ilmoitusperustetta)

9.2. Lapsen henkilökohtainen kuuleminen

Vuonna 2013 lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 7 % lastensuojelutarpeen selvityksistä. Lasta ei ole tavattu henkilökohtaisesti lukua ei ole laskettu. Kirjaamiskäytäntöjen vuoksi vuoden 2013 lukemaa voi pitää vain asianmukaisesti kirjattujen yhteenvetojen lukumääränä. koska poikkeama vuoden 2014 lukemiin on niin suuri. Vuonna 2014 lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 52 % lastensuojelutarpeen selvityksissä. Lasta ei ole tavattu henkilökohtaisesti 38 % lastensuojelutarpeen selvityksissä. Poikkeama kirjattuihin lastensuojelutarpeen selvitysten lukumäärään on 10 %. Poikkeama johtuu kirjaamiskäytännöistä.

9.3. Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä

- lapsi tavattu henkilökohtaisesti
- lasta ei tavattu henkilökohtaisesti
- kotikäynti
- kotikäyntiä ei tehty, 5 kpl
- moniammatillinen kotikäynti
- koko perheen tapaaminen
- lapset tavattu vanhempien läsnä ollessa

- vanhempien haastattelu
- puhelinkeskustelu toisen vanhemman kanssa
- puhelu vanhemmalle
- annettu lapselle useampi kerta kertoa ja puhua omasta ja perheen tilanteesta
- perhe toimistolla
- vanhempi toimistolla
- moniammatillinen viranomaisyhteistyö vanhemman tilanteesta
- vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen arviointi
- verkostopalaveri hoitavan tahon koolle kutsumana
- verkostopalaveri
- viranomaispalaveri
- vanhempi ja lapsi varatulla ajalla
- tutustumiskäynnit sijaishuoltopaikkoihin
- yläkouluikäisen lapsen toiveammatin kysyminen
- lapsen alkoholin käytöstä valistaminen ja keskustelu huoltajien kanssa
- verkostokartta
- Lapsen haastattelu –lomake
- Minun päiväni –lomake
- Mitä ajattelen itsestäni –lomake
- Kissan päivät –kortit
- Nalle-kortit
- Ajankäyttöni –moniste
- Lapsi ja ero –kortit
- isälle Lapsen tarpeet –lomake
- äidille Lapsen tarpeet –lomake
- Vahvuus-kortit
- Perheen vuorovaikutus –lomake
- Lapsen tarpeet –lomake vanhemmalle
- väliaikais määräyksen hakemisessa ohjeistaminen huoltoriidan yhteydessä
- runsaasti palveluja käyttävä lapsi: päätetty selvityksen aikana, että avohuollon asiakassuunnitelma tehdään perheen viranomaisverkostojen kanssa yhteistyössä
- kirje vanhemmalle
- lapsen kanssa työskentelevien viranomaisten haastattelu
- Laku-kuntoutus
- annettu molemmille vanhemmille useampi kerta kertoa ja puhua sosiaalityöntekijän kanssa lapsen ja perheen tilanteesta ja tuen tarpeesta
- keskustelutettu huoltoriitaisia vanhempia saman pöydän ääressä yhteisen lapsen edusta / lapsen parhaasta
- lapsen edusta kertominen huoltoriidassa
- palaveri sijaishuoltopaikassa
- asiakirjojen toimituspyyntö
- lausuntopyyntö
- harrastusten kartoitus
- kodin puitteiden arviointi
- luomuverkoston kartoitus
- kavereiden kartoitus
- vanhempien ohjaus konkreettisissa kasvatusmenetelmissä
- verkostopalaveri
- koulupalaveri HOJKS
- koulupalaveri
- lapsen ulkoisen olemuksen kuvaus
- virka-apupyntö
- puhelu viranomaiselle

9.4. *Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn*

- päivähoito
- tehostettu tuki koulussa

- pienryhmäpaikka koulussa
- taloudellinen tuki harrastukseen
- nuorisopsykiatrian poliklinikka
- perheneuvola
- perhetyö
- osastotutkimusjakso nuorisopsykiatrian osastolla
- psykiatrinen sairaanhoitaja (lapselle)
- lastenpsykiatria
- vanhempi hakenut apua päihdeongelmaansa
- pariterapia
- turvakoti
- aloitettu sijaishuoltopaikan etsiminen
- psykologin keskusteluapu
- tukiviikonloput
- asuntotoimistoon toivomus isommasta kodista
- tukiperhehakemus

9.5. *Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot*

- asiakirjojen toimituspyyntö lastenvalvojalle lastenvalvojan tekemästä olosuhdeselvityksestä
- perheneuvolan raportti
- perhetyön asiakaskertomukset
- perheneuvolan asiakaskertomukset
- lausuntopyyntö koululle lapsen koulunkäyntiin liittyen
- asiakirjojen toimituspyyntö perheneuvolaan
- asiakirjojen toimituspyyntö koulupsykologille
- koulupsykologin arvion pyytäminen
- kuraattorin lausunto
- lausuntopyyntö kuraattorille
- puhelu neuvolan terveydenhoitajan kanssa
- lausuntopyyntö lastenneurologian poliklinikalle
- yhteislausunto luokanopettajalta, erityisopettajalta ja koulukuraattorilta
- asiakirjojen toimituspyyntö toisen kunnan lastenvalvojalle
- virka-apupyntö toisen Kainuun soten kunnan lastenvalvojalle
- puhelinkeskustelu toisen kunnan lastenvalvojan kanssa
- KAKS aikuispsykiatrian sos tt puhelimitse
- puhelu hoitavalle lääkärille
- puhelu poliisille
- puhelu perheneuvolan psykologille
- puhelu lapsen opettajalle
- asiakirjojen toimituspyyntö perheneuvolaan
- lausuntopyyntö päivähoidon
- lausunto erityisopettajalta
- lausunto opettajalta
- rekisteritietojen tarkistuspyyntö poliisille
- tilattu nuorisopsykiatrian asiakirjat
- pyydetty vanhemman potilaskertomukset aikuisten mielenterveyspalveluista
- perhetyön asiakaskertomukset

9.6. *Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?*

- neuvola
- aikuisten mielenterveyspalvelu
- perhetyö
- koulun tukitoimet

- perheen omat verkostot ja järjestelyt
- perheneuvola

9.7. Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?

2013

- kyllä: 23 kpl
- ei: 21 kpl
- poikkeama tehtyjen selvitysten määrään: 1 kpl ei tietoa

2014

- kyllä: 15 kpl
- ei: 14 kpl

9.8. Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto

2013

- lyhyin: 1 päivä
- pisin: yli 3 kuukautta 5 kpl
- yleisin: noin 3 kuukautta
- poikkeama selvitysten lukumäärään: 5 kpl ei tietoa

2014

- lyhyin: 1 tapaaminen
- pisin: 9,5 kk
- yleisin: yleisintä selvitysaikaa ei voi määritellä: 16 kpl pysynyt lain sallimassa 3 kk määräajassa, 10 kpl ylittänyt määräajan usealla kuukaudella. 3 kpl lomakkeesta ei käynyt ilmi selvitykseen kulunutta aikaa

10 Suomussalmi

2013 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 147 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 1 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 3 kpl

2014 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärä 113 kpl
Ratkaisu lastensuojelutarpeen selvittämisestä 9 kpl
Lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetoja kirjattu 5 kpl

10.1. Yleisimmät lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteet

vuosi 2013	vuosi 2014
<ol style="list-style-type: none"> 1. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 14,7 % 2. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 12,5 % 3. lapsen turvattomuus 10,3 % 4. lapsen rikollisuus 7,8 % 5. lapsen psyykkinen vointi 5 % 6. perheväkivalta tai sen uhka 4,7 % 7. lapsen väkivaltakokemus 4,1 % 8. vanhemman/vanhempien psyykkinen terveys 3,8 % 9. lapsen ja vanhempien väliset ristiriidat 3,1 % 10. perheristiriidat 3,1 % <p>(36 kpl ilmoitusperustenimikettä, 320 kpl ilmoitusperustetta, 1 % = 3,2 kpl)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. lapsen turvattomuus 13 % 2. lapsen päihteiden käyttö tai käyttöepäily 11,2 % 3. vanhemman/vanhempien päihteiden käyttö 8,7 % 4. lapsen pahoinpitely epäily 6,8 % 5. lapsen rikollisuus 5,6 % 6. lapsen psyykkinen vointi 5 % 7. vanhemman/vanhempien psyykkinen terveys 5 % 8. muualla asuvan vanhemman aiheuttamat ongelmat 4,3 % 9. vanhemman/vanhempien jaksaminen 3,7 % 10. lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen kaverisuhteet, lapsen väkivaltainen käyttäytyminen, perheväkivalta tai sen uhka 3,1 % <p>(35 ilmoitusperustenimikettä, 161 ilmoitusperustetta, 1 % = 1,61 ilmoitusperustetta)</p>

10.2. Lapsen henkilökohtainen kuuleminen

Vuonna 2013 lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 22 % lastensuojelutarpeen selvityksistä. Lasta ei ole tavattu henkilökohtaisesti luku ei ole selvitetty. Vuonna 2014 lapsi on tavattu henkilökohtaisesti 60 % lastensuojelutarpeen selvityksissä. Lasta ei ole tavattu henkilökohtaisesti 40 % lastensuojelutarpeen selvityksissä. 2014 luvut täsmäävät kirjattujen lastensuojelutarpeen selvitysten yhteenvetojen lukumäärään.

10.3. Lastensuojelutarpeen selvityksessä käytettyjä menetelmiä

- lapsi tavattu henkilökohtaisesti
- lasta ei tavattu henkilökohtaisesti
- kotikäynti
- ei kotikäyntiä, ei varmuudella tietoa

- moniammatillinen työparius – lasu ja pene
- moniammatillinen kotikäynti tarpeen mukaan räätälöidyllä kokoonpanolla
- koko perheen tapaaminen
- vanhemman tapaaminen yksin
- vapaa-ajan vieton ja harrastusten kartoitus
- perheen arjen ja arkirytmien kartoitus
- sosiaalisten suhteiden kartoitus
- perheen sisäisten suhteiden kartoitus
- puhelinkeskustelu asian selvittämiseksi
- koko perhe läsnä lopputapaamisessa
- asiakastapaamisella mukana olo aikuisten mielenterveyspalveluissa
- aloitustapaamisella tehty ratkaisu lastensuojelutarpeen selvityksen aloittamisesta
- vanhempien ”kasvatusotteen” selvittely runsaiden keskustelujen avulla
- perheen tapaaminen toimistolla
- lapsen tapaaminen henkilökohtaisesti
- harrastusten kartoitus
- kotiolojen kartoitus
- sääntöjen kartoitus
- eroperheen kotien kasvatussääntöjen kartoitus
- lapsen tulevaisuuden suunnitelmista /-haaveista kysytyä ts. tulevaisuuden muistelu
- sosiaalisten suhteiden kartoitus

10.4. Tukitoimet kesken lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyn

- äidin keskusteluapu perheneuvolassa
- lapsen keskustelut miekkarin kanssa
- ei kirjattuja tukitoimia vuonna 2013

10.5. Lastensuojelutarpeen selvityksen teon tueksi pyydetty konsultaatiot

- puhelu koulukuraattorille
- ei kirjauksia vuonna 2013

10.6. Ei lastensuojelun asiakkuutta, peruspalvelut vastannut tarpeeseen. Mitkä?

- ei merkintöjä

10.7. Syntyikö lastensuojelun asiakkuus?

2013

- kyllä: 1 kpl
- ei: 2 kpl

2014

- kyllä: 3 kpl
- ei: 1 kpl
- poikkeama: 1 kpl, ei tietoa

10.8. Lastensuojelutarpeen selvityksen kesto

2013

- lyhyin: 2 viikkoa
- pisin: 3 viikkoa
- yleisin: ei yleisintä selvityksen kesto

2014

- lyhyin: alle 2 viikkoa
- pisin: 3 kuukautta
- yleisin: yli 1 kuukausi

11 Näkökulmana asiakkaan osallisuus

Kainuussa lastensuojelutarpeen selvityksiä tekevä henkilöstö tekee myös avohuollon, sijaishuollon ja osittain myös jälkihuollon aikaista lastensuojelun sosiaalityötä, mikä vaikuttaa selvitysten laatuun, koska työntekijät joutuvat jakamaan huomionsa olemassa oleville asiakkaille, joiden lastensuojeluasiakkuuden vaihetta ei huomioida uusien lastensuojelutarpeen selvityksen tarpeessa olevien asiakkaiden ohjautumisessa sosiaalityöntekijälle. Laki ei rajoita asiakasperheiden määrää, mutta Rädyn esittämä (2012, 42) suositus 20 – 30 asiakasperheestä monin paikoin ylittyy, eikä sitä voi pitää asiakkaan osallisuutta mahdollistavana tekijänä lastensuojelutarpeen selvityksiä tehtäessä.

Asiakasta ei nähdäkseni voida velvoittaa osallisuuteen ilman luottamussuhteen syntymistä, mutta lastensuojelussa luottamussuhde vaatii kohdatuksi tulemisen ja kohtaaminen on taito. Päätin tehdä hanketavoitetta taustoittaakseni pienimuotoisen Koti-Kajaanin pikagallup-tyylisen kyselyn muutamille minulle vastaamaan suostuneille henkilöille Kajaanissa hiihtolomaviikolla 2015. Ihmiset pitivät pääsääntöisesti kohtaamista tärkeämpänä kuin kysymyspatteriston samanlaisuutta jokaiselle asiakkaalle.

Kysymys: Kumpaa pidät viranomaiskohtamisessa esim. lastensuojelutarpeen selvittämisessä, omasta mielestäsi merkittävämpänä:

- a) Mitä kysytään, eli sinulta kysytään samat kysymykset kuin muiltakin vastaavassa tilanteessa, vai
  - b) millä tyylillä sinulta kysytään, eli miten sinut kohdataan?
1. *Ne kulkee käsi kädessä. Mutta ehkä se, miten kohdataan, niin siitä jää parempi olo. On silläkin väliä, ettei jää merkittävät kysymykset kysymättä. Mutta on helpompi täydentää itse kysymyksiä ja kertoa itse lisää asioita, jos ei ole karvat pystyssä heti eka tapaamisella.* (mies)
  2. *Millä tyylillä kysyy on paljon tärkeämpi. Kysymystyyliin vaikuttaa tunnetilat, niin kyllä sitä paljon mieluummin vastaa ystävälliseen ääneen kuin vihaiseen ääneen.* (teini-ikäinen)
  3. *No ne kysymykset, koska kysymyksiin voi niinku vastata. Mutta ei ole kiva vastata, jos syyttävästi kysytään.* (lapsi)
  4. *Kohtaamisesta tullut tunne on tärkeämpi. Ajatus tässä ilmeisesti se, että haastattelija esittää peruspohjana yhtäläiset kysymykset? Olis se niin hirvee tilanne, että jännittäis karmeesti. Niin kyllähän se ystävällinen, ymmärtävä ja sellainen tunne että se oikeesti tajuaa ja ymmärtää, mitä mulle tai meille kuuluu, niin herättäis sellasta niinku luottamusta enemmän.* (nainen)
  5. *No tietenkin kohtaaminen. Onhan sillä nyt paljonkin väliä, miltä tuntuu, kun kysellään henkilökohtaisia asioita. Että kyllä se kyselijän oleminen siinä vaikuttaa, että haluaako sille kertoa.* (nainen)

Kohtaaminen on taito, mutta asiakkaan kohtaaminen vaatii aikaa ja jaksamista. Kainuulaisen asiakasperheen sosiaaliset ongelmat voivat olla moninaiset, joten pelkällä asiakasperheiden lukumäärällä ei voi yksinomaan mitata työn kuormittavuutta. (Räty 2012, 42). Suositusten mukainenkin asiakasmäärä voi tuntua raskaalta ja johtaa heikompaan uusien asiakkaiden kohtaamiseen ja lastensuojelutarpeen selvityksen laatuun, mikäli työntekijä on kuormittunut lastensuojelun asiakkaiden ”pirullisista” ongelmista, jotka voivat olla ylisukupolvisia ja asiakastyössä näkyvät työntekijää erityisen paljon kuormittavina. (Heino 2014, 286).

Selvitystä tekevän sosiaalityöntekijän arvion perusteella määräytyy, missä laajuudessa lapsen elämäntilannetta on selvitettävä, jotta lapselle voidaan ja osataan tarjota hänen etunsa mukainen avohuollon tukitoimi, tai jatkuuko lastensuojelun asiakkuus selvityksen jälkeen. Juuri tässä kohdassa lienee suurimmat kirjavuudet Kainuussa. Joillakin työntekijöillä selvitystyöskentelyssä on ennakoitua

rakennetta, mutta selvitystyöstä voi puuttua tai puuttuukin monesti ennakoitu rakenne, eli selvitystyö saattaa edetä sitä mukaan kuin asioita ilmenee tai jää piiloon.

Sosiaalityöntekijöiden arvioon selvityksen laajuudesta voi vaikuttaa lukuisat seikat. Mikäli sosiaalityöntekijän työkuorma on iso, perhettä on vaikea tavoittaa tai saada yhteistyöhön, tai lastensuojelun tarve osoittautuu ilmiselväksi jo ensimmäisellä tapaamisella, selvitys voi jäädä suppeaksi. (Möller 2004, 15.) Lastensuojelulaki ei määrää, missä laajuudessa selvitys on tehtävä, vaan se ohjeistaa tekemään selvityksen siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista, eli kuinka laajaksi sosiaalityöntekijä arvioi selvityksen teon tarpeen. Moniongelmaiset perheet saattavat näin ollen ohjautua ilman sen kummempaa selvitystyöskentelyä avohuollon asiakkuuteen, ja lapsen henkilökohtainen kuuleminen voi jäädä kokonaan toteutumatta selvitystyöskentelyn aikana. Nähdäkseni lastensuojelulaki mahdollistaa näin ollen vain asiakkuuden syntymisen kriteerin selville saamisen, ja samalla nykyisen kaltaisen selvitystyöskentelyn.

Lastensuojelun nykykuva on avohuoltopainotteinen, kuitenkin vahvana ihmisten mielissä pysyy vanha vuoden 1936 lastensuojelulain mukainen ajattelutapa, jolloin lastensuojelu tarkoitti lähinnä huostaanottoa. Lastensuojelun kuvan kirkastaminen tapahtuu parhaiten ns. puskaradion kautta, joten organisaation tulisi sallia ja sallimisen jälkeen edellyttää työntekijöiltä sellaista strukturoitua selvitystyöskentelyä, josta voisi painaa esitteen ja jakaa sen asiakkaille ensimmäisellä tapaamiskerralla, tai kutsukirjeen ja esitietolomakkeen postittamisen mukana. Strukturoidulla selvitystyöskentelyllä tarkoitan ennakoitua rakennetta, jossa asiakkaalle ilmoitettaisiin, että selvitykseen kuuluu esimerkiksi kotikäynti, lapsen henkilökohtainen kuuleminen ym. Se, millä menetelmillä tiedot hankitaan, ei voi nähdäkseni ohjautua yhden tietyn menetelmän varaan, koska perheiden elämäntilanteet vaikuttavat olevan hyvin moninaiset. Yhtä ja kaiken kattavaa menetelmää on vaikea kuvitella toimivaksi.

Lastensuojeluilmoitus on yhä edelleen pelkoja ja ennakkoluuloja aiheuttava asia. Lapsen ja vanhemman mielessä läikähtää huostaanoton pelko ja lastensuojelutarpeen selvittämisen epämääräisyys. Lastensuojelutyö on kiireistä, asiakasmäärät ovat monissa Kainuun kunnissa suuria, ja yhdistetyn selvitystyöskentelyn ja avohuollon työn vuoksi sosiaalityöntekijät joutuvat niin sanotusti sammuttamaan tulipaloja. Tämä johtaa siihen, että sosiaalityöntekijä kokee painetta tarjota avohuollon tukitoimia nopeasti, siitä hetkestä lukien kun alkaa vaikuttaa, että lapsesta tulee lastensuojelun asiakas. Mikäli yksi tukitoimi ei toimi, mietitään ja tarjotaan toista. Mahdollisessa huostaanottotilanteessa hallinto-oikeudelle lähetettävään huostaanottohakemukseen tuleekin mahdollisesti pitkä rivi avohuollon tukitoimia. Asiakasnäkökulma jää tällöin viranomaisnäkökulman varjoon, sillä huostaanottohakemus näyttää siltä, että kaikki mahdollinen lastensuojelun avohuollon tuki on jo kokeiltu. (Möller 2004, 15.) Samalla se mahdollistaa sosiaalityöntekijän auttamismahdollisuuksien kapeana pysymisen, eli avohuollon tukitoimien asiakkaan tarpeisiin vastaamattomuuden jatkumisen. Riskinä näen viranomaisyhteistyön kirjavat käytännöt, ja kuntien eri vastuutahojen joustavuuden / joustamattomuuden, tai valmiuden auttaa lasta ja perhettä niin, että huostaanottoon ei olisi jouduttu. Loppulasku on sijoituspäivähinta kerrottuna sijoituksen kestolla ja lapselle aiheutunut inhimillinen haitta. Asiakkaan paikalta katsottuna kotiin tarjottava oikea-aikainen, riittävä ja tarpeenmukainen tuki on voinut jäädä puutteelliseksi sosiaalityöntekijän, koulun, psykiatrian ym. viranomaisten paremmin tietämisen ja resurssien rajoissa pysymisen määritellyssä avohuollon tukitoimien ehdot, kuten Voikukkia-ryhmän vanhempia haastatellessani ja kuunnellessani olen huomannut.

On siis huomioitava, että pelkkä huolellinen selvitystyöskentely ei poista lapsen kodin ulkopuolelle sijoituksen tarvetta. Kainuussa tarjolla olevat avohuollon tukitoimet ovat rajalliset, ja lapsi voi päätyä sijoitukseen sen vuoksi, että tarkoituksenmukaisia avohuollon palveluja ei ole käytettävissä. (Räty 2012, 44).

Ongelma onkin siinä, että sosiaalityöntekijä saattaa tuntea lapsen tilanteen puutteellisesti, koska aikaa tutustumiseen ei ole ollut, vaikka lapsen kodin ulkopuolelle sijoitusta jo suunnitellaan tai ollaan toteuttamassa. (Arnkil & Eriksson 1996, 39). Sosiaalityöntekijä toimii parhaan ammattitaitonsa mukaan, mutta ehkä puutteellisin tiedoin lapsen todellisesta tilanteesta, jolloin Sosiaalihuollon

asiakaslain 4 § asiakkaan oikeudesta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun joutuu huomaamatta kyseenalaiseksi.

Ensimmäisessä Voikukkia-ammattillisessa vertaistukiryhmässä vanhemmat ovat tuoneet esille, miten tärkeää huolellinen selvitystyöskentely olisi ollut perheen kannalta siinä tilanteessa, kun perhe joudutaan hajottamaan viranomaisen päätöksellä. Mielenkiintoisena seikkana teimme Voikukkia-ryhmässä huomion, että sosiaalityöntekijän tulisi osata kuunnella pieniä ja sosiaalisten ongelmien vuoksi varjoon jääviä seikkoja, kuten esimerkiksi vanhempien, kodin ja suvussa periytyvät arvot ja perinteet, joita vanhemmat haluaisivat lapsilleen siirtää. Mikäli kyseessä ei ole lapsen edun vastaiset arvot ja perinteet, sosiaalityöntekijän olisi mahdollista ottaa tämä huomioon siinä määrin kuin se on mahdollista lapsen sijaishuoltopaikkaa valitessaan, mikäli ratkaisu sijaishuollosta joudutaan lapsen kohdalla tekemään. Monesti perheet saavat käydä tutustumassa sijaishuoltopaikkaan, mutta asiakkaan vastuulle ei niin jännittävässä tilanteessa voi jättää sijaishuoltopaikan arvojen selvittämistä. Voikukkia-ryhmässä positiivisimmin lapsen sijaishuoltopaikasta puhuvat ne vanhemmat, joiden omat arvot kohtaavat sijaisvanhempien arvojen kanssa. Kuten myös positiivisimmin kasvatuskumppanuudesta tai luottamuksesta ja yhteistyön sujumisesta puhuvat ne vanhemmat, joiden arvomaailma kohtaa sijaishuoltopaikan arvomaailman. Mikäli sosiaalityöntekijällä ei ole aikaa oppia tuntemaan asiakastaan riittävästi, tai dokumentoida huolellisesti lastensuojeluasiakirjoja, tätä toivetta on mahdotonta toteuttaa etenkin työntekijän vaihduttua.

Pro Consonan lastensuojelutarpeen selvityksen yhteenvetolomakkeita tutkaillessa voi todeta, että lapsen henkilökohtainen kuuleminen on lisääntynyt vuodesta 2013 vuoteen 2014, jollei asia selity dokumentoinnin laadun parantumisella. Kuitenkin on todettava, että lapsen henkilökohtaisen mielipiteen selvittäminen ei rutiininomaisesti toteudu missään Kainuun kunnassa. Tällä tarkoitan sitä, että lapselle ei aina tarjota tilaisuutta henkilökohtaisesti kertoa mielipidettään. Sen voidaan katsoa olevan tarpeetonta tai mahdotonta, tai siihen ei kiinnitetä erityistä huomiota. Mikäli luottamussuhde ei ole syntynyt tai lapsi ei uskalla ensimmäisellä kerralla avautua työntekijälle, toista kertaa ei välttämättä tarjoudu. Kuitenkin usein uusi aika varataan, jos lapsi tai huoltaja on jättänyt käyttämättä tai perunut ensimmäisen varatun ajan. Käydessäni läpi lapsen henkilökohtaisten tapaamisten toteutumista, vain murto-osassa selvityksiä lasta oli kuultu, tai lapselle oli tarjoutunut tilaisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijänsä kanssa, useamman kerran selvitystyöskentelyn aikana.

Selvitysmenetelmien käyttö on monipuolista, tosin ihan pienen lapsen mielipiteen selvittämisen keinojen dokumentointi jää pohdituttamaan. Yksittäinen maininta leikkituokiosta löytyy jostain kunnasta, mutta pienelle lapselle tyypilliset leikin ja toiminnallisen selvittämisen menetelmät eivät kovin selvästi tule esille. Lasten kanssa on käytetty paljon vanhemman ja aikuisen vuorovaikutuksen havainnointia, keskustelua, kortteja ja eri tyyllisiä lomakkeita. Aikuisten kanssa lomakkeiden käyttö on harvinaisempaa, sen sijaan lastensuojelutarvetta on arvioitu keskustelun avulla.

Lastensuojelulaki ohjaa kuitenkin yksiselitteisesti ottamaan lapsen mielipiteen selvillä aina lastensuojelutarpeen selvitystä tehtäessä: ”Lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin.” (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 5 §)

”Lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin..” (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 20 §)

Suosittelavaa on, että lastensuojelutarpeen lopuksi olisi laadittu yhteenveto, mutta sen suhteen Kainuun jokaisessa kunnassa on vielä runsaasti kehittymistä. Lastensuojelun kentältä tulleen palautteen mukaan sosiaalityöntekijöiden aika ei aina riitä yhteenvedon dokumentointiin. Yhteenveto on kuitenkin suunnattu lapselle ja vanhemmalle, ja heillä on siihen oikeus. (Lastensuojelun käsikirja). Siitä perheen täytyisi voida lukea selvityksen kannalta olennaiset seikat, eli lastensuojeluilmoitusten

ilmoitusperusteet, lastensuojelutarpeen selvityksen sisällön ja käytetyt menetelmät: lastensuojelutarpeen selvityksen lähtökohdat ja kesto, tapaamisten ajankohdat, lapsen henkilökohtaisten tapaamisten toteutuminen, asianosaisten mielipiteet, osallistujat, käytetyt menetelmät, pyydetyt selvitykset ja tehdyt tutkimukset. (Lastensuojelun käsikirja 2015; Paaso 2010, 43, 63 – 64). Yhteenvetolomakkeiden dokumentoinnissa on suuri kirjo eri dokumentointitapoja eri työntekijöiden välillä, eivätkä edellä mainitut seikat tule aina ilmi yhteenvedon dokumentoinnista huolimatta, mikä asettaa lastensuojelun asiakkaat epätasa-arvoiseen asemaan.

12 Pohdinta

Kainuulaista lastensuojelua työllistää eniten päihteet, lapsen turvattomuus, perheväkivalta tai sen uhka, lapsen rikollisuus, sekä vanhempien että lasten psyykkiset ongelmat. Karkeasti ottaen 1/4 kaikista lastensuojeluilmoitusten ilmoitusperusteista on joko lasten tai vanhempien päihteiden käytöstä tai käyttöepäilystä johtuvia. Lastensuojeluilmoituksille ominaista on myös se, että yhdellä ilmoituksella on useampi ilmoitusperuste. Päihteiden käyttöön liittyy läheisesti lasten turvattomuus ja perheväkivalta tai sen uhka.

Kaikkien Kainuun soten kuntien lastensuojeluilmoitukset ja yhteenvedot läpi käytyäni, en voinut välttyä huomiolta kunta- ja työntekijäkohtaisista eroista lastensuojeluasiakkuuden kriteereissä. Karkeasti ottaen tein havainnon, jota pidän riskialttiina raportoida tarkan tilastotiedon ja perheiden todellisten tilanteiden tietämättömyyteni vuoksi. Kuitenkin saman tyylisillä sosiaalisilla ongelmilla perhe olisi todennäköisesti otettu Kajaanissa ja Sotkamossa lastensuojelun asiakkuuteen, mutta Kuhmossa mahdollisesti ei, mikäli asiakas ei olisi itse katsonut olevansa lastensuojelun tarpeessa. Tämä näkyy eritoten selvitystyöskentelyssä, jossa päihteiden käyttö on ollut ilmoitusperusteena tai yhtenä ilmoitusperusteena.

Lastensuojelutarpeen selvityksiä tehdään eri menetelmin, mutta kotikäynti ei aina tapahdu rutiininomaisesti ja lapsen mielipiteen selvittämisessä on vielä kehitettävää. Lastensuojelutarpeen teon tueksi pyydetty konsultaatiot vaihtelevat kunnittain, kuten kuntakohtaisesta listauksesta on havaittavissa. Selvitystyöskentelyä leimaa työskentely vanhempien kanssa tai vanhempien läsnä ollessa. On mahdotonta arvioida, onko se tarkoituksenmukainen työtapana, tai saadaanko käytetyillä menetelmillä selville luotettavasti lapsen mielipide niissä tapauksissa, jossa lapsen mielipidettä ei ole pyritty selvittämään lapselle neutraalissa tilanteessa.

Kainuulainen lapsi ei tule järjestelmällisesti kuulluksi omassa lastensuojeluasiassaan, vaikka tässä selvityksessä esille tullessiin lapsen henkilökohtaisen kuulemisen prosentteihin onkin suhtauduttava varauksella. Lastensuojelutarpeen selvittämisestä tehtyjen ratkaisujen ja lastensuojelutarpeen selvittämisen yhteenvedojen erotus on suurehko koko Kainuussa. Toisekseen yhteenvedo-lomakkeille tehdyt kirjaukset selvityksen kulusta, ovat työntekijän kirjaamistavasta riippuen joko hyvin suurpiirteisiä tai hyvin täsmällisiä, tai kaikkea siltä väliltä. Näin ollen sosiaalityöntekijöiden dokumentaatio vaikuttaa myös lapsen henkilökohtaisen kuulemisen prosenttilukuun. Kaikilta lomakkeilta ei ollut tulkittavissa viitteitä lapsen henkilökohtaisesta kuulemisesta, joihinkin se oli kirjoitettu selvästi, kuten myös se, jos lasta ei oltu henkilökohtaisesti kuultu. Näin ollen voi todeta, että lapsen henkilökohtainen kuuleminen ja / tai lapsen kuulemisen kirjaaminen ei vielä ole rutiininomainen käytäntö lastensuojelutarpeen selvityksiä tehtäessä.

Suurimmassa osassa selvityksiä lapsi on kuitenkin tavattu joko koulupalaverin, kotikäynnin, toimistokäynnin, hoitavan tahon koolle kutsuman verkostopalaverin tai muun verkostopalaverin yhteydessä, vaikka hänen asiakirjastaan ei löytyisikään mainintaa lapsen henkilökohtaisesta tapaamisesta. Kuitenkin lapsen henkilökohtaisen kuulemisen prosenttiosuuksiin on laskettu vain lapsen henkilökohtaiset kuulemiset.

Yhteenvedoista oli havaittavissa, että lapsen kuulemisen suorittaa monesti selvitystä tekevä sosiaalityöntekijä yksin, työparinsa kanssa tai harvemmin moniammatillisesti lapsen verkostossa jo olevan viranomaisen kanssa. Pyyntöjä toiselle viranomaiselle lapsen kuulemiseksi ei kirjausten mukaan tehdä, vaan sosiaalityöntekijä pyrkii selvittämään lapsen mielipiteen osana lastensuojelutarpeen selvitystä, mikäli lapsi kuullaan selvitystä tehtäessä henkilökohtaisesti. Sen sijaan toisen viranomaisen näkemyksiä, viranomaislausuntoja ja asiakirjoja on pyydetty runsaasti selvitystyön tueksi.

Lapsen henkilökohtaisen kuulemisen tärkeys on noussut otsikoihin viime vuoden aikana Eerikan tapauksen vuoksi, mikä voi selittää myös Kajaanin, Kuhmon, Paltamon, Sotkamon ja Suomussalmen lastensuojelutarpeen selvitysten lasten henkilökohtaisen kuulemisen prosenttiosuuksien kohoamisen

vuodesta 2013 vuoteen 2014. Ristijärven tietoja ei ollut käytettävissä, ja Hyrynsalmen lukemat olivat samaa tasoa molempina vuosina.

Lapselle on tarjottava hänen omassa asiassaan neutraali ja rauhallinen tilanne mielipiteen ilmaisuun, jolloin lapsi voi kokea, että hän tulee kuulluksi. Sosiaalityöntekijän tulisi myös pystyä turvaamaan lapsen etu lapsen ääntä vanhemmille sanoittaessaan. Kaikki kainuulaiset lapset eivät mielipiteensä selvittämisessä ole tasavertaisessa asemassa, vaikka ilmoitusperusteita tutkailamalla voi havaita, että perheet painiskelevat monesti raskaiden sosiaalisten ongelmien kanssa.

Lapsen äänen näkyväksi tekemisen taitojen kehittämistarpeeseen vastataan Pohjois-Suomen Lasten Kaste –hankkeen Kainuun toiminnallisessa osakokonaisuudessa Lapsen ääni –prosessikoulutuksella, mikä järjestetään syksyn 2015 aikana lastensuojelutarpeen selvityksiä tekeväälle henkilöstölle.

Selkeä kirjaamista ohjaava ohjeistus puuttuu, mikä näkyy myös dokumentoinnin erilaisina tyyleinä. Lastensuojeluilmoitusten lukeminen ja ilmoitusperusteiden luettelointi onnistui helposti, koska ProConsona ohjaa lastensuojeluilmoituksen täyttämistä. Se ei päästä eteenpäin ennen kuin kaikki pakolliset kohdat lomakkeelta on täytetty. Sen sijaan yhteenvetolomakkeella ei ole sellaisia pakollisia kohtia, joiden täyttämistä ohjelma vaatii päästääkseen siirtymään kirjaamisessa eteenpäin, joten yhteenvetojen dokumentointi näkyy kirjavana. Lastensuojeluilmoitukset ovat asiallisesti kirjattu niin, että niistä näkee lastensuojelun ilmoitusperusteen ja -tekstin. Yhteenvetojen kirjaamisissa on suurta kunta- ja työntekijäkohtaista vaihtelua.

Kainuun toiminnallisen osakokonaisuuden yhtenä hanketavoitteena on yhtenäistää lastensuojelutarpeen selvityskäytäntöä. Kirjaamiskäytänteiden osalta voi todeta, että jatkossa asiakkaan tasavertaisen asiakirjakohtelun vuoksi kirjaamiskäytänteisiin tulisi kiinnittää huomiota ja laatia työntekijöitä ohjaava ohjeistus tavoitteen toteutumiseksi. Koko hankealueella on havaittu tarve lastensuojelun kirjaamiskäytäntöjen koulutukseen, koska työntekijöillä on tietovajeita asianmukaisesta dokumentoinnista. Pohjois-Suomen Lasten Kaste -hanke järjestääkin hankealueen toiminnallisten osakokonaisuuksien yhteisen lastensuojelun dokumentaatio –koulutuksen syksyllä 2015.

Lähdeluettelo

Arnkil, Tom & Eriksson, Esa (1996). Kenelle jää kontrollin musta pekka –kortti? Tutkimuksia 63. Stakes.

Heino, Tarja (2014). Lastensuojelun pirullinen tehtävä teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi 2014: Lammi-Taskula, Johanna & Karvonen, Sakari (toim.). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812

Lastensuojelun käsikirja (2015). <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/lastensuojelun-alkuvaiheen-tilannearvio>

Lastensuojelulaki. www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417

Möller, Sointu (2004). Sattumista suunnitelmallisuuteen. Lapsen elämäntilanteen kartoitus lastensuojelussa. Pesäpuun opas- ja käsikirjat 1/2004. Jyväskylä: Pesäpuu

Paaso, Sari-Anne (toim.) (2010). Mitä lapselle kuuluu? – Opas lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen. Opas- ja käsikirjat 1/2010. Jyväskylä: Pesäpuu

Räty, Tapio (2012). Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita

Voikukkia-ryhmä: tammi – toukokuu 2015, Kajaani.

Julkaisuluettelo

Sarja A: virallisesti hyväksytyt julkaisut

Sarja B: selvitykset ja tutkimukset

Sarja C: hallinnolliset asiakirjat

Sarja D: monistesarja

Sarja A

Sarja B

B:1 Vammaispalveluhankkeen Kainuun osahankkeen loppuraportti

B:2 Tukeva 3 – juurruttamishanke Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen Pohjois-Suomessa Kainuun osahanke Loppuraportti 1.10.2012–31.10.2013

B:3 Virta – Pidämme huolta työ ja toimintakyvystämme sekä tulevaisuudestamme 2011–2013 – loppuraportti

B:4 Kainuulainen lapsi lastensuojelutarpeen selvityksessä vuosina 2013–2014
Pohjois-Suomen Lasten Kaste – Kainuun toiminnallinen osakokonaisuus

Sarja C

C:1 Talousarvio 2013 ja taloussuunnitelma 2014–2016

C:2 Vuosikertomus 2012 Kainuun maakunta –kuntayhtymä

C:3 Talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2015–2017

C:4 Vuosikertomus 2013 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

C:5 Kainuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2014–2015

C:6 Talousarvio 2015 ja toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2018

C:7 Vuosikertomus 2014 Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä

Sarja D

D:1 Tieto toiminnaksi – hankkeen raportti Lapsiperheiden ja nuorten päihdepalvelujen kehittämislinjauksia – Tietoa päihteistä ja päihdepalvelujen tarpeesta Kainuussa

D:2 Osallisuutta ja sosiaalista vahvistumista Kainuussa - Virta Kainuu -osahankkeen loppuraportti

D:3 Palvelutarjotin 2013 – Päivätoimintaa ja matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja Kainuussa, Virta Kainuu –osahanke

- D:4 Selvitys tehostetun palveluasumisen palvelusetelin hinnoittelusta - Aktiiviasiakashankkeen selvityksiä
- D:5 Strengthening the Customer's Freedom of Choice - Aktiiviasiakashanke Alankomaissa ja Belgiassa syksyllä 2013
- D:6 Aktiiviasiakashankkeen loppuraportti – Kyllä kai minä itse parhaiten tiedän, mitä palveluja tarvitsen
- D:7 Hyve - johtamisen kartta
Vuorovaikutuksellisella johtamisella uusiin tavoitteisiin – hanke 1.3.2012–31.10.2014 Kainuun osahanke
Loppuraportti
- D:8 Ikäihminen toimijana – hanke – Vanhuspalvelulain toimeenpanoa Pohjois-Suomessa 2013–2014
1.7.2013–31.10.2014 Kainuun osahanke
Loppuraportti
- D:9 Terveempi Pohjois-Suomi 2
1.3.2012–31.10.2014 Kainuun osahanke
Loppuraportti
- D:10 Selvitys kotona asumista tukevien palvelujen tuotteistamis- ja ryhmittely-tavoista taustainformaatioksi Hyvinvoinnin palvelutarjottimen kehittämistä varten
- D:11 Selvitys laatutakuusta ja palvelutuote-kuvauksista taustainformaatioksi Hyvinvoinnin palvelutarjottimen kehittämistä varten
- D:12 Hyvinvoinnin palvelutarjotin – käyttöopas palvelusetelituottajille
- D:13 Hyvinvoinnin palvelutarjotin – käyttöopas palveluntuottajille
- D:14 Rekisteröitymisopas – näin annat perustietosi Hyvinvoinnin palvelu-tarjottimelle
- D:15 Hyvinvoinnin palvelutarjottimen käyttöopas ympärivuorokautisia hoivapalveluja tuottaville palveluntuottajille
- D:16 Ylläpitäjän ohje – rekisteröintianomuksen käsittely ja palveluntuottajan lopullinen hyväksyminen Hyvinvoinnin palvelu-tarjottimelle
- D:17 Ylläpitäjän opas – Hyvinvoinnin palvelutarjottimen eManagement-järjestelmään
- D:18 Hyvinvoinnin palvelutarjottimen käyttöopas asiakasohjaajille
- D:19 Hyvinvointi hakusessa – riippuvuus riskinä
Päihde- ja mielenterveyspalveluketjujen, kuntoutusyhteistyön ja työmenetelmien kehittäminen Lapissa ja Kainuussa 1.3.2013–31.10.2015
Loppuraportti Kainuun hankeosio

Kainuun sote

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
PL 400, 87070 Kainuu
Puh. vaihde 08 61 561
S-posti kirjaamo@kainuu.fi

<http://sote.kainuu.fi>